

پنجاه و ششمین کنفرانس پاگواش

پیرامون علم و امور جهانی

منطقه ای در حال گذار: صلح و اصلاحات در خاورمیانه

بیانیه کنفرانس شورای پاگواش
۱۸ نوامبر ۲۰۰۶ (۲۷ آبان ۱۳۸۵)
قاهره، مصر

در پنجاه و ششمین کنفرانس پاگواش که از دهم تا پانزدهم نوامبر ۲۰۰۶ (برابر با ۱۷ تا ۲۲ آبان ۱۳۸۵)، در قاهره، مصر، برگزار شد؛ شورای پاگواش نگرانی جدی خود را از افزایش عملیات خشونت آمیز در خاورمیانه، که در ماه های اخیر، به گونه ای اسف بار گسترده تر و شدیدتر شده است، ابراز داشت.

جنگ بین اسرائیل و حزب الله در لبنان، سلسله خشونت های رو به افزایش بین اسرائیلیان و فلسطینیان در غزه، و در کناره غربی، و عملیات خشونت بار شورشیان و درگیری فرقه ای در عراق، به فاجعه ای انسانی و کمابیش بی سابقه ای که در خور این منطقه نیست و به کشتار چشمگیری از غیرنظامیان کشانیده شده است. افزون بر این، شورش های پی در پی در افغانستان، و ادامه ی مشکلات ناشی از تهدیدی که تروریسم برای دولت های منطقه و جامعه بین المللی بیار آورده، وضع را واقعا "تیره و تار ساخته است.

همچنین، مسائل هسته ای در منطقه - یعنی حضور جنگ افزارهای هسته ای اسرائیل، و تردیدهایی که بر سر برنامه هسته ای ایران وجود دارد - نگران کننده است. افزایش تنش در شمال خاوری آسیا و آزمایش هسته ای اخیر جمهوری دموکراتیک کره شمالی نیز، چالش امنیتی تازه ای را در این بخش از جهان، پدید آورده است.

نظام منع گسترش جنگ افزارهای هسته ای، به گونه هایی دیگر نیز زیر فشار است. از جمله این که شکست کنفرانس بازبینی پیمان منع گسترش جنگ افزارهای هسته ای (ان.پی.تی.) در سال ۲۰۰۵، حکایت از آن دارد که کشورهای اصلی دارنده ی این جنگ افزارها، در کاهش و از بین بردن جنگ افزارهایشان و نیز بیم دائمی از این که مواد هسته ای در دست تروریست ها بیفتند، پیشرفتی نکرده اند.

در نظام فراگیر جهانی، که تحمیل "جنگ بین المللی علیه تروریسم" آن را ناستوار ساخته، و در جایی که حکومت (نظم) و قانون، و شیوه های چند جانبه ی تعبیه شده، برای رسیدن به حداقل امنیت انسانی، به نفع سیاست های یک جانبه، و به زیان امنیت دستجمعی، نادیده گرفته می شوند، خطر بالاگرفتن زدوخوردها، و خارج شدن آن از اختیار، و به کارگیری احتمالی جنگ افزارهای هسته ای، هنوز از امکان زیادی برخوردار است.

ضرورت چاره برای بحران خاورمیانه

شورای پاکواش بر این باور است که برای پیشگیری از خشونت های بیشتر، که امکان دارد همه ی منطقه را فراگیرد، به گام هایی پرشتاب نیاز است. شورا، همچنین اعتقاد دارد که جامعه ی بین المللی، باید با بحران خاورمیانه، به شیوه ای فراگیرنده برخورد نماید.

در سه سال گذشته، خشونت های فرقه ای، سیاسی و تروریستی در عراق، حداقل به از بین رفتن ۱۵۰ هزار تن عراقی، و مرگ و میر و زخمی شدن هزاران نفر از سپاهیان کشورهای متحد، و کارکنان امنیتی و نظامی عراق منجر شده است. درگیری های اسرائیل و فلسطینیان، که از دهه ها پیش ادامه دارد، و بویژه در نوار غزه با گروه زیادی از قربانیان غیرنظامی همراه بوده است، رو به شدت گذاشته است. و در "جنگ تابستان" که بین اسرائیل و لبنان روی داد، شاهد بودیم که هر دو طرف، خشونت و جنگ افزارها را کورکورانه علیه غیرنظامیان بکار بردند. به همین گونه، غیرنظامیان در افغانستان نیز با از سرگیری خشونت بوسیله شورشیان، و از درگیری های پراکنده ی ناشی از کارهای تروریست ها در این منطقه، خسارت می بینند.

این منطقه، با ناکامی بزرگی روبروست که حاصل نبودن اراده ای سیاسی برای مقابله با این بحران در هم پیچیده است. شورای پاکواش، جامعه ی بین المللی را برای به حرکت درآوردن جریان صلح اسرائیل- فلسطین، با توجه به پیشنهاد صلح اعراب (یا صلح بیروت - اعراب) سال ۲۰۰۲، که می تواند نقطه ی آغاز مثبتی باشد، فرا می خواند. شورا، همچنین گفتگوهای مستقیم بین ایالات متحده و ایران و سوریه را تشویق می کند. گفتگوهایی که می تواند احساس ناایمنی را به کمترین میزان برساند، و به ثبات منطقه بیافزاید. در عراق، هم زمان با نیاز به کاهش میزان قابل توجهی از نفوذ بیگانگان، به گفتگوی بین طرف های عراقی نیز احتیاج است. لازمه همه ی این گفتگوها، دو امر بایسته و سرنوشت ساز است: یکی این که همه طرف هایی که به گونه ای شایسته و مشروع برگزیده شده اند، در آن شرکت کنند؛ و دیگر این که

از روش یک بام و دوهوایی که تاکنون درباره طرف های حاضر به آن عمل شده است، دوری شود.

مساله ی هسته ای، در منطقه ای که گرفتار بلای تشدید برخوردهای سیاسی، فرقه ای و مذهبی است، جایگاه ویژه ای دارد. و بنابراین، نیل به راه حلی سریع، بین جامعه ی بین المللی، و ایران، بر سر برنامه هسته ای اش، و نیز تدابیر حفاظتی سازمان انرژی اتمی، و پروتکل اضافی، ضرورت دارد.

پاگواش همچنان جانبدار آنست که خاورمیانه عاری از جنگ افزارهای کشتار دستجمعی باشد؛ و در عین حال، به بهبود ثبات منطقه معتقد است، و این که باید از لحن خصمانه و بیان تهدید آمیز، دوری شود. ضمناً، ما، آن کشورهای خاورمیانه را که هنوز موافقتنامه های جنگ افزارهای بیولوژیکی و شیمیایی را امضا نکرده و یا تصویب ننموده اند، ترغیب می کنیم که آن ها را در نخستین فرصت به سامان برسانند.

تقویت رژیم منع گسترش جنگ افزارهای هسته ای

آزمایش هسته ای جمهوری دموکراتیک کره شمالی که در ماه اکتبر ۲۰۰۶ انجام شد، تمامیت نظام منع گسترش جنگ افزارهای هسته ای را با چالشی جدید روبرو ساخت. شورای پاگواش معتقد است که بهم آمیختن مذاکرات شش جانبه و گفتگوی مستقیم ایالات متحده با جمهوری دموکراتیک کره شمالی برای کاهش تنش ها در منطقه، ضرورت دارد؛ تا بدینوسیله تضمین های امنیتی را – که می تواند از تلاش برای دستیابی به جنگ افزارهای هسته ای بکاهد – تسهیل کند، و راه را برای بازگشت سریع جمهوری دموکراتیک کره شمالی به پیمان منع جنگ افزارهای هسته ای فراهم آورد.

به منظور این که جان تازه ای به رژیم منع گسترش جنگ افزارهای هسته ای داده شود، باید پنج کشور دارای جنگ افزارهای هسته ای (ایالات متحده، روسیه، بریتانیا، فرانسه و چین) گام هایی بردارند. ما، همچنین، همگان را برای عملی کردن هرچه سریع تر "پیمان منع جامع آزمایش های هسته ای" و آغاز گفتگو برای "پیمان قطع مواد قابل انشقاق و کاربردشان"، فرا می خوانیم. شورای پاگواش، همچنین، مواد زیرین را توصیه می کند:

- ایالات متحده و روسیه، باید فراتر از پیمان مسکو عمل نمایند؛ و در اجرای کاهش جدی جنگ افزارهای هسته ای خود، به جای رقم بیش از ده هزار جنگ افزار، که هم اینک هر یک از این دو کشور دارا هستند، به سطح صدها جنگ افزار بسنده کنند.

- همه کشورهای دارنده جنگ افزارهای هسته ای باید سریعاً نیروهای هسته ای خود را به سیستم اخطار از پیش، مجهز کنند، و سیاست پیشگام نشدن در بکارگیری از جنگ افزارهای هسته ای را بپذیرند.
- از آن جا که عمر مفید نظام جنگ افزارهای هسته ای "ترایدنت" (Trident) بریتانیا، روبه پایان است، دولت بریتانیا فرصتی بی مانند یافته تا در راه از بین بردن تمامی جنگ افزارهای هسته ای اش پیشگام شود. شورای پاگواش اکیدا توصیه می کند که بریتانیا مصمم شود تا جنگ افزارهای هسته ای اش را دوباره سازی، نوسازی و یا تعویض نکند.
- ایالات متحده، و ناتو، باید همه جنگ افزارهای هسته ای تاکتیکی ایالات متحده را از پایگاههای اروپا بچینند؛ و درعین حال، روسیه، نیز می باید جنگ افزارهای هسته ای تاکتیکی موجود در قلمروی خود را جداگانه کاهش دهد.
- با نگرش به سیاست های کنونی دولت ایالات متحده، مبنی بر تحقیق جدی تر پیرامون امکان جنگ افزارهای فضایی، اینک وقت آن است که، با فرارسیدن سال ۲۰۰۷، در آستانه ی چهلمین سالگرد "معاهده خارج از فضا" فضا را بعنوان جایگاهی خالی از جنگ افزارها بشناسیم.
- و از همه واجب تر این که باید برای نظارت و از بین بردن منابع و ذخائر قابل توجه اورانیوم غنی شده در اکناف جهان، که ممکن است تروریستها برای پورش های هسته ای فاجعه آمیز از آن ها استفاده کنند، اقدامی سریع بعمل آوریم.

توجه دوباره به نیروی هسته ای غیرنظامی، ابراز نگرانی درباره دگرگونی آب و هوای کره زمین، قیمت های بالای نفت، و نیاز به روآوردن به منابع دیگر انرژی، حساسیت هایی جدی درباره پی آمدهای ساختن نسل جدیدی از نیروگاههای هسته ای، و تاسیسات دوباره سازی و غنی سازی برانگیخته است. جلوگیری از چرخه ی سوخت مبتنی بر پلوتونیوم از اهمیت بسزائی برخوردار می باشد، همان گونه که، راههای نظارت چندجانبه بر چرخه ی سوخت هسته ای می تواند به تفکیک و تمیز برنامه های هسته ای غیرنظامی و نظامی کمک کند.

در این زمینه، مناقشه بر سر موافقتنامه ی همکاری هسته ای ایالات متحده، و هند، بویژه جالب توجه است. از یک سو، سهیم شدن در عملکردها و فن آوری های مخالف رژیم منع گسترش، مطلوب است، اما از سویی دیگر، سابقه ی موافقتنامه های همکاری هسته ای بین کشورهای بزرگ مانند ایالات متحده، که دارنده جنگ افزار هسته ای است، و کشوری که عضو معاهده منع گسترش (ان.پی.تی.) نیست، می تواند کوشش های آتی را برای منع گسترش جنگ افزارهای هسته ای از بین ببرد.

افزون بر این، شورای پاگواش معتقد است که برای مشخص ساختن الزامات حقوقی، سیاسی و فنی از بین بردن جهانی جنگ افزارهای هسته ای، باید بوسیله کشورهای هم رای، کوشش های سازنده ای صورت بگیرد. همان گونه که در "ابتکار کشورهای نیمه بزرگ" توصیه شده است، کوشش های مزبور، می تواند به جریان معاهده منع گسترش (ان.پی.تی.) کمک کند و چاره جویی برای گفتگوهای محتمل در زمینه ی "موافقتنامه جنگ افزارهای هسته ای" باشد که هدفش منع این گونه جنگ افزارها و از بین بردن آنهاست.

غرض نهایی این است که جنگ افزارهای هسته ای، غیرقانونی و غیراخلاقی اعلام شود، و هدف از بین بردن تمامی آنها باشد. بار دیگر پیام خود را در گردهمایی پاگواش در هیروشیما، ژوئیه ۲۰۰۵، تکرار می کنیم که: "تا هنگامی که جنگ افزارهای هسته ای وجود دارند، روزی بکار گرفته خواهند شد."

پیوستگی تمدن ها

در گردهمایی کنونی قاهره، ما واقعا آگاهی داریم که مفهومی مانند "برخورد تمدن ها" هم می تواند بحث پیرامون امنیت بین المللی را بیش از حد ساده کند، و هم آنرا به رودرویی جدی دچار گرداند.

با فرض این که بین جهان عربی/اسلامی و جهان غرب، شکاف های ژرف مذهبی و سیاسی وجود دارد، پدیده های ساده انگارانه ای مانند مفهوم مانوی گرایانه "برخورد تمدن ها"، از پیدایی راه حل های همگرایانه ای که برای حل چالش های عمده ی سیاسی و امنیتی جهان، مورد نیاز است، مانع می شوند.

از آن جا، که متاسفانه راه حل های یک جانبه نظامی برای حل و فصل آن چه که اساسا مشکل سیاسی می باشند با شکست روبرو شده اند - چه بوسیله ایالات متحده و بریتانیا در عراق و چه بوسیله اسرائیل در لبنان و نوار غزه - جامعه بین المللی نسبت به تعداد بسیاری از مسائل دیرپای خود در خاورمیانه، که محتاج راه حل های سیاسی اند، نیاز به برخوردی جدید و جدی دارد. از جمله این مسائل، زدو خورد اسرائیل و فلسطین، ثبات لبنان، و سرانجام خشونت های غم انگیز سیاسی، فرقه ای و تروریستی در عراق، و درگیری با سوریه و ایران، برای ارتقاء همکاری امنیتی منطقه ای، و تضمین آینده افغانستان از مواجهه با برخی طغیان های خشونت آمیز طالبان وار، و تقویت حکمرانی دموکراتیک، و جامعه مدنی در سراسر منطقه است.

ارتقاء گسترده ی امنیت انسانی، که کمترین آن جنگ علیه تروریسم در همه اشکالش می باشد، موکول به حکومت قانون، همکاری جندجانبه و اصول انصاف و احترام به

جریان دموکراتیک است. همچنین درک این که ملت – کشور در جهان امروزی – مهم نیست که چه اندازه بزرگ است یا از نظر نظامی چه قدرتی دارد – وقتی موثر است که در خلال سازمانهای منطقه ای و بین المللی و در چارچوب ارتقاء امنیت شهروندانش همکاری نماید.

در این باره، شورای پاکواش از انتخاب دبیرکل جدید سازمان ملل متحد، بان کی مون، که در ژانویه ۲۰۰۷ کار خود را آغاز خواهد کرد، استقبال می کند. ایشان برای به ثمر رساندن اصلاحات، و بالابردن کارایی های لازم در سازمان ملل نیاز به پشتیبانی همه جانبه ای را دارد تا بتواند در برابر گستره وسیع چالش های امنیتی و اجتماعی، به گونه ای موثر بکار پردازد.

البته این چالش ها، از مرزهای خاورمیانه فراتر می رود. از مهمترین چالش های کنونی در برابر جامعه بین المللی، از آسیای مرکزی تا خاور دور، و سرتاسر آفریقا و آمریکای لاتین، خشونت های مدنی و فرقه ای و عدم ثبات است.

ابتکار بزرگ اخیر پاکواش راجع به زدو خورد کشمیر، برای نمونه، عرصه ایست که در آن جا می توان امید داشت یک دگرگونی در روابط هند و پاکستان رخ دهد و زدو خورد های احتمالی آینده را کاهش دهد.

پاکواش، همچنین اخیراً " برای پیشرفت صلح منطقه ای در آفریقای خاوری و در تقویت ظرفیت های اتحادیه آفریقا، برای میانجیگری در زدو خورد ها و تداوم صلح، کوشش هایی بعمل آورده است.

در جاهای دیگر، در قفقاز و آسیای مرکزی، برای نمونه، همکاری موثر بین سازمانهای منطقه ای، و بین المللی، به جای اقدامات یک جانبه و پیشگیرانه، یا زیاده روی در بکار بردن نیروی نظامی، بهترین موقعیت را برای حل و فصل منازعات بوجود می آورد.

در رابطه با همکاری های بالقوه، در حمایت از صلح، و یا در هر بحران آتی، شیوه های نوینی از همکاری بین سازمان پیمان آتلانتیک شمالی (ناتو) و سازمان معاهده امنیت جمعی (سسستو)، و همین گونه بین اتحادیه اروپا، و ناتو، مورد نیاز است.

کوتاه سخن دیگر این که، امنیت حقیقی انسان ها، تنها هنگامی ممکن است که جامعه بین المللی، جسورانه، به بحث از عناصر بنیادی ای پردازد که مهمترین آنها دسترسی منصفانه تری به خوراک، آب، بهداشت، آموزش و فرصت های اقتصادی

است. با فرض این که دگرگونی در محیط زیست، و شیوع اچ.ای.وی، وایدز، چالش هایی را برانگیخته اند، اقدام بین المللی هماهنگ، و افزایش امکاناتی که این دشواری ها را نشانه بگیرند، ضرورت دارد.

هنگامی که در سال ۲۰۰۰، ارزیابی عملیات "اهداف توسعه هزاره سازمان ملل" اعلام شد، واقعیت غم انگیز پیرامون مردم جهان این بود که امنیت انسانی آنان به گونه ای اسف بار، نارساست. بیشتر مردم جهان، در زندگی روزانه خود، برای دسترسی به نیازهای اولیه انسانی خود، با محرومیت های ناپذیرفتنی روبرو هستند. گرچه نویدهای فن آوری نوین، و بهره بردن دائمی از منابع، امیدبخش است، اما، چنین مزایایی متکی بر این اعتقاد اصولی پاگواش است که: دانشمندان این مسئولیت خود را بیاد داشته باشند که بهره کارهایشان برای از دیاد امنیت واقعی انسانی همه افرادست. آنان باید این پیام را به همگی مردم، حکومت ها، و نهادهای بین المللی منتقل کنند.

در پنجاه و ششمین کنفرانس پاگواش در قاهره، همه نهادهایی که از آن سخن گفتیم و دیگر موضوع ها، توسط سخنرانان کنفرانس، از جمله عالیجناب احمد ابوالغیط (وزیر خارجه مصر) عمرو موسی (دبیرکل جامعه کشورهای عرب)، و حمید انصاری (از هند) و علی السمان (از مصر)، که این هر دو، با هم سخنرانی یادبود دوروتی هاجکین را پیرامون اسلام و غرب، به گفتگو گذاشتند، و الکسی واسیلف، از روسیه، که به آنان پاسخ داد، مورد بحث واقع شدند.

دبیرکل سازمان انرژی اتمی، محمد البرادعی، با پیام ویدیویی، به شرکت کنندگان در کنفرانس، خوشامد گفت. دیگر سخنرانان کنفرانس عبارت بودند از جمله: جناب سفیر محمد شاکر، و استاد ام.اس. سوامیناتان از هند، و استاد پائولو کوتا- راموسینو از ایتالیا، به ترتیب رئیس و دبیرکل پاگواش.

کنفرانس همچنین در نشست های زیادی که داشت به برگزاری گفتگوهای پیرامون امنیت خاورمیانه، خلع سلاح هسته ای، و (مساله) کشمیر، دست زد (برای فهرست کامل رویدادهای کنفرانس نگاه کنید به: www.pugwash.org). پاگواش از بنیاد فورد، بنیاد فردریش ابرت، سفارت خانه های دانمارک و نروژ، مرکز بررسی های سیاسی و استراتژی الاهرام، و دولت مصر به خاطر پشتیبانی هایشان سپاسگزار است.

پنجاه و ششمین کنفرانس پاگواش، در قاهره، نخستین نشستی بود که پس از مرگ سر ژوزف روتبالد، یکی از دو پایه گذار و رئیس سابق پاگواش در اوت ۲۰۰۵، و کسی

که جایزه صلح نوبل سال ۱۹۹۵ را به‌مراه پاگواش دریافت کرد، برگزار می‌شد. در این کنفرانس، نسبت به سر ژوزف، تجلیل ویژه‌ای بعمل آمد و از جمله ویدیوی کوتاهی از جلسه‌ی یادبودی که در دسامبر ۲۰۰۵ در لندن، در جامعه پادشاهی، برگزار شده بود، بمعرض تماشای شرکت کنندگان گذاشته شد.

به یادبود خوش بینی کاهش ناپذیر و ایمان سر ژوزف به انسانیت است که شورای پاگواش، دولت‌ها و مردم جهان را به پذیرش در تنوع باورهای دینی، و گرایش‌های سیاسی فرا می‌خواند. وجود این تنوع و گرایش‌ها، در جامعه‌ی بین‌المللی، برای آنست که در حل و فصل منازعه‌ها و اصلاح شرایط انسانی برای همگان، دست به دست هم داده، به گونه‌ای موثر، بکار پردازیم.

پنجاه و ششمین کنفرانس پاگواش، منطقه‌ای در حال گذار: صلح و اصلاحات در خاورمیانه، با شرکت بیش از ۱۸۰ نفر از چهل کشور، از جمله سی تن از دانشجویان بین‌المللی و جوانان عضو پاگواش، در هتل کنراد قاهره در قاهره برگزار شد.